Orientări în practicile metodologice obiective (I)

Distinctii si dezvoltari

Orientari in practicile metodologice obiective

- Pozitivismul (initiat de A.Comte)
- Operationalismul (G.A. Lundberg, mijlocul sec.XX)
- Empirismul (a doua jumatate a sec XX, sustinut la inceput de P. Lazarsfeld)
- Analiza funcțională (a doua jum a sec XX; T. Parsons, R K Merton)
- Analiza structurală (in anii 1960/70; C.Levi-Strauss, R. Boudon)
- Analiza sistemică (in anii 1960/70: L. von Bertalanffy, W. Buckley, dar si in anii 1990 – Niklas Luhmann)
- Neoinstituționalismul (dupa anii 1990 : C D North, DiMaggio&Powell)

Orientari ale practicii metodologice interpretative

- "Sociologia comprehensiva" (Max Weber, sfarsitul sec XIX-inceputul sec XX)
- Interactionismul simbolic (G H Mead- anii1930; H Blumer si H S Becker– anii 1960; E Goffman – anii 1960/70)
- Etnometodologia (H Garfinkel – 1960/70)
- Fenomenologia sociologică (A Schutz – 1960/70)

Orientari in practicile metodologice obiective

- Pozitivismul (inițiat de A.Comte)
- Operaționalismul (G.A. Lundberg, mijlocul sec.XX)
- Empirismul (a doua jumatate a sec XX, sustinut la inceput de P. Lazarsfeld)
- Analiza functionala (a doua jum a sec XX; T. Parsons, R K Merton)
- Analiza structurala (in anii 1960/70; C.Levi-Strauss, R. Boudon)
- Analiza sistemica (in anii 1960/70: L. von Bertalanffy, W. Buckley, dar si in anii 1990 – Niklas Luhmann)
- Neoinstitutionalismul (dupa anii 1990 : C D North, DiMaggio&Powell)

Pozitivismul sociologic

Principii metodologice pozitive

1. Aplicarea metodelor, tehnicilor şi chiar a unor concepte din stiintele naturii.

- Dacă sociologia intenționează să devină o ştiință, atunci trebuie să urmeze modelele de cercetare specifice ştiințelor naturii.
- Fenomenele sociale trebuie analizate în mod similar obiectelor naturale, neînzestrate cu conştiință sau alte trăiri subiective conştiente *(prin punerea în paranteze a conştiinței sociale sau individuale despre realitate)*.
- Utilizarea de concepte din ştiințele naturii.

Exemple – întrebări care **nu** ar fi puse dintr-o perspectivă pozitivă a ştiinţei?

În cazul...

1. Analizei cauzelor consumului de droguri
2. Analizei cauzelor traficului de fiinţe umane
3. Analizei cauzelor sinuciderii

Principii metodologice pozitive

2. **Faptele, fenomenele sau procesele sociale sunt, din punct de vedere epistemologic, independente de teoria care-şi propune să le descrie.**

- Eliminarea consideraţiilor filosofice generale din discursul sociologic
- Elaborarea de generalizări empirice sau de enunţuri similare legilor din ştiinţele naturii (inclusiv de modele logico-matematice).
- Verificarea teoriei prin apel la faptele despre care ea spune ceva.

Exemplu

- Citatul aparţine unui sociolog conform practicii pozitiviste?
- *"Popoarele care se găsesc într-o epocă înaintată de cultură, imită gânduri şi fapte din acelea care au un caracter generic social; noi imităm gânduri şi fapte care nu ies din domeniul vieţii individuale...Energia potenţială care rezidă din operele poeţilor, geniilor ştiinţei şi utopiştilor, este prea sus pentru noi. Poporul nostru imită deocamdată gesturile corporale, pregătindu-se să imite odată şi atitudinile intelectuale."*

Principii metodologice pozitive

3. Cunoaşterea sociologică are un caracter tehnic, instrumental, în sensul că tinde să conducă la o "inginerie socială" asemănătoare celei de tip tehnic.

- Oferă intrumente de rezolvare a problemelor.
- Nu oferă puncte de vedere normative sau valorice pentru orientarea şi evaluarea practicilor în care agentul social este implicat.

Principii metodologice pozitive

4. Metoda istorică este înlocuită cu istoricitatea metodei de investigare:

Metoda este fundamentală pentru producerea de cunoaştere şi se verifică pe sine în procesul cercetării

- Îmbunătăţirea metodelor de culegere a datelor
- Îmbunătăţirea instrumentelor de colectare a datelor (testarea întrebărilor, testarea scalelor, etc.)
- Îmbunătăţirea metodelor de analiză a datelor

Ce părere au pozitiviştii despre studiile privind...

- "Standardul de viaţă în comunism"
- "Satisfacţia cu viaţa în comunism"
- "Gradul de fericire în evul mediu"
- Istoria comunităţii Blaj de la 1800 până astăzi
- Standardul de viaţă în anul 2008
- Satisfacţia cu viaţa în 2008
- Gradul de fericire în 2008

Principii metodologice pozitive

5. Cumulativitatea ipotezelor.

- Cunoaşterea generată în mod fragmentar (prin testarea ipotezelor parţiale care asociază două sau mai multe variabile) ajunge să fie cumulată în elaborări din ce în ce mai complete şi mai complexe.

Atitudini pozitiviste în sociologie

- Nu există un pozitivism sociologic consecvent, ci doar atitudini pozitiviste (Ex.: Durkheim sau Weber).
- Pozitivismul sociologic a luat diferite forme în epoci istorice consecutive.
- Mai întâi s-a prezentat ca operationalism şi apoi s-a concretizat în empirism.

Operaționalismul

Operaționalismul

- Se dezvoltă, începând cu dec al IV lea din sec XX, ca formă a pozitivismului, de identificare a sociologiei cu ştiințele naturii.
- George A Lundberg este inițiatorul operaționalismului în sociologie pe baza operaționalismului fizicalist al lui P Bridgman.
- Conceptele nu se definesc prin proprietăți, ci prin operațiile de concretizare a proprietăților .

Operaționalismul

- "Definirea conceptelor şi testarea ipotezelor se realizează în ştiințele mature prin folosirea instrumentelor potrivite de observare şi măsurare. Perfecționarea instrumentelor trebuie să se realizeze în ştiințele sociale la fel ca în alte ştiințe prin testarea scalelor posibile comparând rezultatele arătate de diferite tipuri de instrumente şi corelând aceste rezultate cu criterii acceptate de validitate.
- Datele necesare pentru îmbunătățirea scalelor şi interpretarea rezultatelor pot fi obținute doar prin analiza atentă a mai multor aplicații ale scalelor la eşantioane variate de fenomene." (Lundberg, George, Friedman, Pearl, 1943).

Operaționalismul sociologic

- De la "entități ipotetice" la concepte măsurabile.
- Măsurarea socială este fundamentală pentru construcția sociologiei ca ştiință a naturii.
- Exercițiile de operaționalizare a conceptelor în sociologie.

Critici ale operaționalismului

- În orice teorie există concepte nemăsurabile.
- Măsurarea se diferențiază în funcție de contextul social în care se desfăşoară şi conform punctului de vedere operaționalist ar trebui schimbate nu numai procedeele de măsurare, ci şi conceptele care le corespund, ceea ce ar duce la un relativism exagerat.

Empirism

Empirismul

- *Practică metodologică* în care nu se ia ca referință o teorie sociologică.
- Opțiuni strategice:
  - Aplică o logică inductivistă în elaborarea de generalizări empirice
  - Se detaşează de orice filosofie sau metafizică socială: desfilosofarea teoriei sociologice
  - Elimină cunoaşterea de tip istoric şi speculațiile psihologice

Opțiuni strategice ale empirismului: continuare

- Preocupat de prezentul social
- Cunoaşterea socială are un caracter "instrumental": studiul opiniilor şi comportamentelor electorale, al publicității şi mass-media, al inegalităților actuale şi stratificării sociale etc.
- Centrat pe specificarea de tehnici de măsurare socială, de culegere a datelor, de prelucrare statistică a datelor, de testare a ipotezelor
- Aplică principiul "neutralității valorice"
- Acumularea masivă de date şi propoziții verificate şi validate vor sprijini o construcție teoretică integrală.

Paul Lazarsfeld – initiator al practicilor empiriste

Analiza empirică în sociologie se dezvoltă mai ales după deceniul al 5-lea al sec. XX sub influența sociologului american P. Lazarsfeld

Lazarsfeld distinge 3 moduri de analiză socială:

- Analiza socială practicată de orice observator individual
- Analiza sociologică sectorială a comportamentului uman *(fază de tranziție)*
- Stiință empirică matură

Trecerea la ştiința matură se realizează prin...

a) Analiza comportamentului concret al oamenilor;

b) Studiul corelat al diferitelor sectoare umane;

c) Preferința pentru studiul situațiilor şi problemelor sociale care se repetă față de cele care nu survin decât o singură dată;

d) Analiza preferențială a evenimentelor sociale contemporane şi nu a celor istorice

Consecințe ale acestei practici

- Pierderea dimensiunii istorice a cercetarii sociale
- Acumularea multor date fragmentate, neintegrabile
- Acumularea de multiple ipoteze, testate empiric, şi de generalizări empirice, dar care nu ajung sa fie integrabile în teorii mai cuprinzătoare

Surse de originare a practicilor empiriste în sociologie

1. Metodologia pozitivista de cercetare:optiuni
   - Adoptarea ca referință a modelului teoretic al ştiințelor naturii
   - Eliminarea speculațiilor filosofice şi a analizelor istoriste
   - Analiza concretă a evenimentelor şi comportamentelor prezente şi repetabile prin metode adecvate
   - Testarea ipotezelor, care astfel devin generalizări empirice

Alte surse de originare a empirismului

2. Scoala filosofică britanică a empirismului clasic (J. Locke, G. Berkeley, D. Hume) şi cea inițiată mai recent (început de sec. XX) de B. Russell în forma empirismului (sau pozitivismului) logic
   - Logica inductivistă a lui John S. Mill

3.Dezvoltarea statisticii matematice (Francis Galton, Kark Pearson şi Ronald Fisher)

Karl Pearson

- Generalizările ştiințifice sunt de tip probabilist, iar relațiile dintre lucruri sunt reprezentate prin numere, în forma coeficienților de corelații sau contigență.
- "Problema fundamentală a ştiinței este de a descoperi cum este corelată sau contingentă variația dintr-o clasă cu variația dintr-o altă clasă".
  - Coeficientul de corelație Pearson
  - Coeficientul de asociere Chi pătrat
  - Clasificarea distribuțiilor de probabilitate

Ronald Fischer

- Introducerea designului experimental pentru testarea cauzalității.
- Metode de asociere statistică (distribuția F).
- **Asocierea tehnicilor statistice cu proiectarea modelelor experimentale.**
- Metoda sa de esociere empirică rezidă într-un proces de inferență asupra valorilor de adevăr sau semnificație ale ipotezelor pe baza observațiilor atent planificate în forma experimentelor.

Etape ale unui proiect empirist

Standarizarea cercetărilor sociologice.

- Alcătuirea instrumentului de colectare a datelor
- Definirea eşantionului
- Culegerea datelor
- Prelucrarea statistică

Studiu empirist

- Analiza rezultatelor celorlate cercetări
- Formularea ipotezelor şi a procedeelor de cercetare
- Raportarea datelor (accentuându-se semnificațiile testărilor empirice)
- (Prezentarea implicațiilor practice)

Limite ale empirismului

a) Tipizarea proiectelor de cercetare şi inhibarea imaginației creatoare.

b) Subordonarea problematicii investigate față de tehnicile statistice de prelucrare a datelor.

c) Fragmentarea ipotetică exagerată, care s-a asociat cu segmentarea realității investigate şi cu dificultăți în cumularea rezultatelor teoretice disparate.

d) Ignorarea perspectivelor teoretice mai cuprinzătoare.

Realizări

- Acumularea de generalizari empirice.
- Dezvoltarea metodelor si tehnicilor de culegere a datelor.
- Dezvoltarea tehnicilor de prelucrare statistică şi calitativă a datelor.
- Extinderea aplicațiilor practice ale cunoaşterii sociologice (sondaje de opinie, analiza audienței media, marketing electoral şi comercial, analiza stratificarii şi inegalităților etc.).